

Opetusministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Viite: Lausuntopyyntö OKM/47/040/2012

Aalto-yliopiston lausunto korkeakoulutettujen uutta erikoistumiskoulutuksen kokonaisuutta valmistelevan työryhmän muistiosta Asiantuntijuus edellä – Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä on tehnyt esityksen korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksista sekä tehnyt selvityksen siitä, miten nämä koulutukset korvaavat ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumiskoulutukset ja yliopistojen järjestämän erikoistumiskoulutuksen ja erikoistumisopinnot. Työryhmä on esityksessään määrittänyt näiden uusien erikoistumiskoulutusten tehtävän ja tavoitteet sekä niiden aseman tutkintojärjestelmässä.

Aalto-yliopisto pitää työryhmän raporttia varsin onnistuneena ja näkee mahdollisuuden siitä, että erikoistumisopinnot täydentävät yliopistojen koulutustarjontaa sekä tarjoavat keinoja vastata työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin. Työryhmän raportti jättää joitain kysymyksiä kuitenkin avoimeksi, siitä syystä on perusteltua ryhtyä pikaisesti jatkotoimiin erikoistumiskoulutusjärjestelmän rakentamiseksi ja koulutusten konkretisoimiseksi.

Aalto-yliopisto nostaa lausunnossaan esille seuraavat asiat:

- Erikoistumiskoulutuksille tulee luoda selkeät säädökselliset puitteet erikoistumiskoulutusten aseman määrittelemiseksi, mutta juridisen sääntelyn tulee kuitenkin olla mahdollisimman väljä jotta mahdollistetaan alakohtaisesti parhaat ratkaisut.
- Erikoistumiskoulutusten kehittäminen edellyttää työelämän ja yliopistojen saumatonta yhteistyötä, jotta varmistetaan tiedepohjaisten koulutusten syntyminen työelämän asiantuntijatarpeisiin.
- Erikoistumiskoulutusten kehittäminen vaatii koulutusalaakohtaisen yhteistyön edelleen laajentamista.
- Jotta mahdollistetaan koulutusjärjestelmän kehittyminen ja työelämän koulutustarpeiden kysynnän järkevä kohdentuminen esimerkiksi erikoistumiskoulutuksiin, tulee koulutuksen maksottomuutta rajata mutta siten, että taataan mahdollisuus suorittaa maksutta määritelty määrä yliopisto-opintoja.
- Erikoistumiskoulutusten rahoitusmallien tulee mahdollistaa koulutusten jatkuvuus, pitkäjänteinen kehittäminen ja toteuttaminen. Rahoitusmallien on oltava tarvittaessa alakohtaisesti erilaisia.
- Koulutusten nimeämisestä tulee vielä pohtia siten, että nimeäminen olisi yhdenmukaista. Tämä lisää erikoistumiskoulutusten tunnettuutta ja mahdollistaa niiden brändin syntymisen ja vahvistumisen. Esimerkiksi tekniikan alan työryhmä esittää yhtenäiseksi nimeksi Professional Diploma –nimeä.
- Koulutusta järjestävien tahojen verotuskohtelun tulee olla yhdenmukainen. Lisäksi yksityishenkilöiden verokohtelun tulee olla sellainen, että se kannustaa investointeihin oman osaamisen kehittämiseen.

Työryhmän esityksen mukaan erikoistumiskoulutuksille on luotava riittävät ja selkeät säädökselliset puitteet. Aalto-yliopisto katsoo, että korkeakoulujen tarjoamia erikoistumiskoulutusten ja -opintojen säännöstöä tulee selkeyttää. Erikoistumiskoulutukset tulee määritellä työryhmän esityksen mukaisesti Suomen tutkintojärjestelmään. Aalto-yliopisto näkee kuitenkin, että juridisen sääntelyn tulee olla mahdollisimman kevyttä. Suomessa on tavoitteena lisätä voimakkaasti yliopistojen koulutusvientä. Kansainvälisesti esim. MBA-koulutus on osa korkeakoulujen tulonmuodostusta, ja tätä suuntausta on Suomessakin syytä vahvistaa. Myöskään siksi tiukka kansallinen sääntely ja koordinaatio eivät ole perusteltuja markkinassa, jossa toteutuu jo avoin laatu- ja kustannuskilpailu ja jossa laatuksiteerit ovat keskeisten kansainvälisten akkreditoitintahojen ja erilaisten vertailuraporttien vuoksi globaalit, avoimet ja hyvin vakiintuneet.

Aalto-yliopisto pitää erittäin tärkeänä työryhmän huomiota siitä, että erikoistumiskoulutusten tulee pohjautua tieteelliseen tutkimukseen. Jotta erikoistumiskoulutukset vastaavat työelämän osaamisen kehittämistarpeisiin, on niiden oltava yhteistyössä korkeakoulujen ja työelämän kesken suunniteltuja. Aalto-yliopisto pitää tärkeänä myös sitä, että työelämäyhteys toteutuu vahvasti myös erikoistumisopintojen toteutuksessa. Opitun viemisen käytäntöön mahdollistaa osaltaan se, jos erikoistumiskoulutukset on toteutettu siten, että niiden suorittaminen on joustavaa ja ne ovat suoritettavissa myös osina. Kuten työryhmä esittää, on erikoistumiskoulutusten kohderyhmän osalta jätettävä tilaa yksilöllisille koulutuspoluille, mm. siten että yliopistojen alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia suorittaa erikoistumiskoulutuksia ei kategorisesti rajoiteta. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tulee olla osa erikoistumiskoulutusten suorittamista. Myös erikoistumiskoulutusten opiskelijoiden status tulee määritellä selkeästi.

Erikoistumiskoulutusten jatkokehittämisen tulee perustua koulutusalaakohtaiseen yhteistyöhön, jonka tavoitteena tulee olla mm. työnjaon selkiyttäminen, erikoistumiskoulutusten konseptin kehittäminen ja osaamisen jakaminen. Tällaisesta yhteistyöstä hyvänä esimerkkinä toimi Tekniikan alan yliopistollisen erityisosaamisen tarpeet, kysyntä ja osaamisen kehittämisen mallintaminen (TekTäk) –hanke, jossa Aalto-yliopisto oli mukana. Sen pohjalta on lähdetty rakentamaan tekniikan alalle tutkintokoulutuksen ulkopuoleisen koulutuksen yhteistyöfoorumia. Tällaisille alakohtaisille konsortioille tulee luoda toimintaedellytykset.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen rajaton maksuttomuus ohjaa koulutuskysyntää osin epätarkoituksenmukaisesti. Erikoistumiskoulutusten kysyntään vaikuttaa ratkaisevasti maksuttoman, tutkintotavoitteisen koulutuksen tarjonta. Erityisesti kehittämistoiminnan kasvava merkitys monimutkaistuvan yhteiskunnan eri tasoilla vaatii perinteisten asiantuntijuuskäsitysten uudistamista, jolloin suurimmalle osalle työelämässä toimivista korkeasti koulutetuista toisen perustutkinnon suorittaminen tai tohtorintutkinto eivät myöskään ole tarkoituksenmukaisia koulutusväyliä työuran aikaiseen oman asiantuntemuksen vahvistamiseen. Erikoistumiskoulutukset voivat tehostaa koulutusjärjestelmää vähentämällä tarpeetonta, useiden maisteriohjelmien suorittamista ja jatko-opintojen käyttöä täydennyskoulutuksena ilman todellista aikomusta tutkinnon suorittamiseen. Aalto-yliopiston näkemyksen mukaan maksuttoman korkeakoulutuksen määrää koko työelämän kaaren aikana on välttämätöntä rajata, jotta julkinen budjettirahoitus riittää korkean osaamistason ylläpitoon ja koulutuskysyntä ohjautuu tarkoituksenmukaisesti. Jotta säilyy mahdollisuus osaamisen kehittämiseen myös omalla rahoituksella, kansalaisten henkilökohtaisen koulutustilin mallia koulutuskustannusten kattamiseen on kehitettävä hyödyntäen selvityshenkilöiden Mielityinen & Lehtinen tekemää pohjatyötä.

Työryhmä esittää, että on tavoiteltavaa luoda erikoistumiskoulutuksille oma profiili ja selkeä asema. Siitä syystä on välttämätöntä, että erikoistumiskoulutuksille luodaan selkeä perusformaatti. Tämä antaa korkeakouluille pohjan suunnittelutyöhön ja toisaalta auttaa osallistujia sekä työnantajia arvioimaan koulutusta suhteessa osaamistarpeisiinsa. Työryhmän esitys erikoistumiskoulutuksen minimilaajuuden määrittämisestä asetuksella tukee selkeän perusformaatin luomista ja erottaa erikoistumiskoulutukset lyhytkestoisemmasta muusta koulutustarjonnasta. Erikoistumiskoulutuksille tulee luoda selkeä tuoteseloste, jossa määritellään koulutuksen nimen ja laajuuden lisäksi mm. osaamistavoitteet, päämäärät, osallistujakohderyhmä sekä koulutuksen sijainti osaamisen viitekehityksessä. Aalto-yliopisto katsoo, että erikoistumiskoulutusten nimen tulisi tuoda koulutuksille selkeämpi profiili. Selkeämmin nykyisestä nimikkeistöstä eroava nimi, jota käytettäisiin systemaattisesti, lisääisi erikoistumiskoulutusten tunnettuutta, erottaisi erikoistumiskoulutukset nykyisistä erikoistumisopinnoista ja auttaisi luomaan erikoistumisopinnoille muusta täydennyskoulutustarjonnasta erottuvan brändin (vrt. eMBA). Tällainen nimi erikoistumiskoulutuksille voisi olla Professional Diploma.

Työryhmän esityksen mukaisesti erikoistumiskoulutus tulee integroida osaksi korkeakoulujen kokonaistoimintaa. Tärkeää on, että korkeakoulujen rahoitusmallit tulevat sisältämään kannustimia erikoistumiskoulutusten kehittämiseen. Esityksen mukaan eri ministeriöt voisivat ohjata koulutukseen julkista rahoitusta alakohtaisten ja yhteiskunnallisten tarpeiden mukaisesti. Jos koulutukseen ohjataan julkista rahoitusta, koulutuksesta voidaan periä korkeintaan omakustannushinta, eikä koulutusta voi järjestää voiton tavoittelemiseksi. Avoimilla markkinoilla liiketaloudellisesti järjestettävän täydennyskoulutuksen ensisijaisia rahoittajia ovat työnantajat ja koulutukseen osallistuvat henkilöt. Työryhmä ehdottaa, että järjestettäessä erikoistumiskoulutusta liiketaloudellisena toimintana suoritettuja opintopisteitä ei huomioida korkeakoulujen rahoitusmalleissa. Aalto-yliopisto nostaa esille, että pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen ja uuden erikoistumiskoulutuksen rajanveto muodostuu kriittiseksi, koska työryhmän ehdotus mahdollistaa esim. MBA-koulutuksen järjestämisen joko avoimen kilpailun täydennyskoulutuksena tai mahdollisesti julkisin varoin rahoitettuna erikoistumiskoulutuksena. Kehitettävä järjestelmä ei saa lisätä epätervettä subventiota koulutuskentässä.

Aikuiskoulutuksen verokohtelua uudistettaessa tulee tarkastelussa huomioida myös erikoistumiskoulutukset. Verokohtelun lähtökohtana tulee olla uralla etenemisen mahdollistaminen, työvoiman ammatillisen liikkuvuuden ja työurien pidentämisen edistäminen. Työntekijän tulee voida vähentää tulonhankintamenot todellisen suuruisina veronalaisista tuloista. Aalto-yliopisto katsoo, että työn vuoksi hankitun koulutuksen menot on voitava aina vähentää kokonaisuudessaan henkilöverotuksessa. Mikäli työnantaja maksaa koulutuksen, maksettua koulutusta ei tule rinnastaa palkkaeduksi. Erikoistumiskoulutuksista säädettäessä on tältä osin tehtävä muutoksia myös tuloverotusta koskeviin säädöksiin.

Aalto-yliopiston näkemyksen mukaan tulee myös varmistaa, että täydennyskoulutuksena tai erikoistumiskoulutuksena saman nimikkeen alla annettavan koulutuksen verotuskohtelu on symmetristä. Mikäli erikoistumiskoulutusten katsotaan olevan yliopistojen perustoimintaa, tulee järjestämisestä aiheutuvien kustannusten arvonlisävero olla alv-kompensaatioon oikeutettua toimintaa. Myös liiketaloudellista täydennyskoulutusta tarjoavien eri tahojen verotuskohtelun yhdenvertaisuus on varmistettava.

Sovittaessa erikoistumiskoulutuksesta korkeakoulujen kesken ja yhdessä työelämän kanssa on tarkoitus ottaa huomioon myös avointen markkinoiden koulutustarjonta. Aalto-yliopisto haluaa tämän osalta kiinnittää huomiota Korkeimman hallinto-oikeuden 12.3.2013 antamaan päätökseen (KHO:2013:42) ulkomaisen yliopiston järjestämän MBA-koulutuksen verokohtelusta. Tällä

voi nähdä olevan keskeinen ennakkotapauksen merkitys yliopistojen piirissä markkinaehdoin tuotettavalle täydennyskoulutukselle. KHO on todennut oikeudellisessa arvioinnissaan ja johtopäätöksissään, mm. että MBA-koulutuksessa on kysymys liikeloudellisin perustein järjestetystä koulutuspalvelusta, joka ei yliopiston järjestämänä eroa muiden yleisillä markkinoilla toimivien yksityisten elinkeinonharjoittajien tarjoamista vastaavista koulutuspalveluista. Kun otetaan huomioon toiminnan jatkuvuus, suuntautuminen periaatteessa rajoittamattomalle asiakaspiirille, palvelun hinnoittelu, toiminta kilpailuolosuhteissa sekä toiminnan luonne ja laajuus muutoinkin, yliopiston MBA-koulutustoimintaa on pidettävä sen elinkeinotoimintana.

Espoossa 25.9.2013

Martti Raevaara
Vararehtori

Hannu Seristö
Vararehtori